

Alpski Teden Alpe & ljudje

2016

GRASSAU | NEMČIJA

POROČILO ≡

KREATIVNE DELAVNICE
OBLIKOVANJE ALP Z GLINO IN IDEJAMI

1

Oživljanje alpskih skupnosti in novih priseljencev: Strategije in ideje za aktivno odzivanje na demografske spremembe na območju Alp.

stran **7**

2

Zakaj o Alpah ne moremo govoriti brez kulturnega konteksta.

stran **11**

3

Ali pojem kakovosti življenja v Alpah predstavlja pleonazem?

stran **15**

Zaključek

AlpskiTeden, poskusna platforma za sodelovanje in politični dialog.

stran **21**

Pregled vsebine prispevkov in delavnic

stran **23**

Kolofon

Izdal: Organizacijski odbor AlpskegaTedna 2016

Urednica: Claire Simon

Prispevki: Marianna Elmi, Claire Simon, Thomas Scheurer, Wolfgang Pfefferkorn

Prevodi: Carlo Gubetti, Janco Jemek, Claire Simon, Marianne Maier, Aurelia Ullrich, Gareth Norbury

Lektura: Katarina Česnik, Veronika Schulz, Martha Dunbar, Marianna Elmi, Giulia Gaggia, Aureliano Piva, Marine Henry, Alexandre Lacoste, Sébastien Rieben

Grafična zasnova in postavitev: punktschmiede, visuelle kommunikaton

Fotografije: Wolfgang Gasser, Christoph Schmidt

Datum objave: april 2017

A man with dark hair and a beard, wearing a dark blue sweater, is performing poetry slam. He is captured in a dynamic pose, leaning forward with his mouth open as if shouting or singing into a microphone. His right hand is raised, with his fist clenched, and his left hand is holding a piece of paper. The background is dark, and the lighting is focused on the performer.

POETRY SLAM
ALPSKI TEDEN Z DINAMIKO

Uvod

Četrty AlpskiTeden, ki je temeljil na geslu »Alpe in ljudje«, se je vrtel okrog številnih nians povezanosti med Alpami in ljudmi, ki tam živijo, delajo in preživljajo svoj prosti čas. Prebivalstvo območja Alp stoji pred velikimi izzivi, ob enem pa predstavlja tudi enega od bistvenih dejavnikov pri premagovanju slednjih. Enega od osrednjih ciljev AlpskegaTedna 2016 je predstavljalo spodbujanje izmenjave, usmerjene k iskanju in vzpostavljanju rešitev prirojenim Alpam, s pomočjo katerih bi bilo mogoče konkretnije opredeliti družbeno, kulturno in naravno dediščino same regije. Osrednje teme – demografija, kultura in kakovost življenja – so bile v središču vrste prispevkov, zasedanj, razprav, delavnic, ekskurzij in projektnega foruma.

Četrty AlpskiTeden je potekal oktobra 2016 v kraju Grassau/Achental (Nemčija). Pri načrtovanju, pripravi in izvedbi prireditve je sodelovalo osem alpskih organizacij. Od prvega AlpskegaTedna leta 2004 so organizatorji izpopolnjevali koncept prireditve, in ustvarili dogodek, ki omogoča dialog in sodelovanje med številnimi akterji, ki si prizadevajo za trajnostni razvoj na območju Alp. Mednje sodijo politiki in političarke, dejavni na lokalni, regionalni in državni ravni, predstavniki in predstavnice javne uprave, znanstveniki in znanstvenice, študenti in študentke, nevladne organizacije ter zainteresirana javnost. Dogodki, ki se praviloma zvrstijo v okviru AlpskegaTedna, so usmerjeni k spodbujanju razprav o trenutnih in bodočih izzivih, s katerimi se ob svojem delu in prizadevanjih srečujejo omenjeni akterji. Pomemben prispevek k uspešnemu dialogu in sodelovanju izhaja iz dejstva, da se na istem kraju nanizajo tako dogodki AlpskegaTedna kot zasedanja Alpske konvencije (Stalni sekretariat in Alpska konferenca). Temu smo bili priča že drugič zapovrstjo.

Pričujoče poročilo opisuje najpomembnejše prvine osrednjih tem – demografija, kultura in kakovost življenja – katere so bile zajete v okviru predavanj in delavnic. Zaključek in povzetek rezultatov AlpskegaTedna 2016 ter predlogi za prihodnje usmeritve prireditve so zajeti v sklepnem delu publikacije.

TRŽNICA IDEJ ZA VITALNOST ALP

1

0 prihajanju, odhajanju in ostajanju: Strategije in ideje za aktivno odzivanje na demografske spremembe na območju Alp.

Demografske spremembe predstavljajo enega od glavnih izzivov za Alpe. Kdo so sedanji in prihodnji prebivalci Alp in kateri so njihovi življenjski vzorci? Kako lahko socialno raznolikost (spol, generacije, priseljenci ...) bolje izkoristimo kot dejavnik za spodbujanje sprememb v korist trajnostnega razvoja alpske regije? Kakšen je vpliv demografskih sprememb na družbeni kapital, kohezijo in inovacije v alpskih regijah, na vzorce naseljenosti (npr. odseljevanje, širjenje urbanih območij), na rabo zemljišč, ohranjanje narave in mobilnost? Kako lahko vladne in nevladne organizacije pripomorejo k upravljanju teh sprememb, kot na primer v okviru politik prostorskega načrtovanja? *(Poziv za prispevke)*

O prihajanju, odhajanju in ostajanju.

Alpska družba se spreminja

Demografske spremembe predstavljajo pereč izziv na območju Alp. Dinamika tukajšnje populacije je večplastna in težko opisljiva. Posebno pozornost terjajo tako kvalitativne kot kvantitativne spremembe. Novejše raziskave in študije, kot denimo tiste, ki so bile objavljene v petem poročilu alpske konvencije o stanju Alp (Stalni sekretariat Alpske konvencije, 2015) razkrivajo, da se število prebivalcev na lažje dostopnih območjih (doline in predalpska območja) povečuje, na teh točkah nastajajo oz. se širijo obstoječe aglomeracije. Po drugi strani težje dostopna območja beležijo vse večjo stopnjo odseljevanja. Kljub temu pa je na določenem območju vzhodnih (Furlanija – Julijska krajina, Slovenija) in zahodnih Alp moč opaziti tudi posamezne primere priseljevanja na odročnejših območjih. Opazni so očitno nasprotujoči si razvojni trendi in usihanje slednjih, čemur botrujejo danosti in razmere, ki vladajo v manjših pokrajinah in lokalnih okoljih.

Kvalitativni vidiki sprememb zadevajo sestavo alpske družbe, govorimo predvsem o staranju prebivalstva na eni ter razmerju med prebivalci in prebivalkami, starejšimi od 65 let, in prebivalci in prebivalkami, mlajšimi do 15 let, na drugi strani. Ta vpliv je znatno bolj opazen na gorskih kot na urbaniziranih območjih nekaterih alpskih držav. Opazne so tudi spremembe v raznolikosti lokalnih skupnosti v zvezi z izvorom, kulturnim ozadjem in življenjskim slogom ljudi.

Oba vidika sta bila obravnavana v okviru Alpskega tedna. Prvi sklop delavnic je bil osredotočen na vprašanje odseljevanja in novih življenjskih oblik na območju alp, medtem ko se je drugi sklop delavnic na omenjeno temo bolj dotikal trenutnih sprememb strukture alpske družbe.

Alpe – od odseljevanja k modelom novih življenjskih oblik

Predstavitve in delavnice so spodbujale dialog med predstavniki in predstavnicami znanstveno-raziskovalne in administrativne srenje. Razprave so se dotikale konkretnih primerov. Prva delavnica oz. prvo zasedanje je bilo namenjeno uspešnemu procesu revitalizacije vasice Ostana v italijanski deželi Piemont, kjer je število prebivalcev med letoma 1985 in 2015 iz 5 naraslo na 150. Tamkajšnji župan svojo vasico umeva kot laboratorij, v katerem se na majhnem prostoru srečujejo različne kulture ter prebivalci in prebivalke različnih starosti, ki skupaj razvijajo nove oblike življenja in sobivanja. Vaška skupnost Ostana in drugi lokalni primeri predstavljajo zglede za nove koncepte priseljevanja, ki so dandanes deležni angleško-jezičnih poimenovanj kot denimo »new alpine urbanism« (novi alpski urbanizem) oziroma »live-work-play concept« (koncept življenje–delo–oddih).

Prilagojena ponudba
 prevoza je glavna
 sestavina za oživitev
 alpskih mest

Oživljanje alpskih skupnosti – kateri dejavniki so ključni za uspeh?

Da bi odročnejša območja postala privlačna za priseljevanje, bi bilo treba vzpostaviti ustrezne prometne, komunikacijske in energetske infrastrukture ter propagirati odprtost do novih načinov življenja in inovacij. V okviru delavnic so se razprave dotikale predvsem nujnosti usklajevanja ohranjanja alpske tradicije in potrebe po vzpostavitvi novih kulturnih pristopov. Pri tem sta bili še posebej izpostavljeni vloga lokalnih oblasti ter vzajemno sodelovanje različnih skupin in institucij v smislu konkretizacije načela dobrega upravljanja (»Good Governance«).

Novi prebivalci in prebivalke alpskega območja: Izzivi in priložnosti

Nekatere delavnice so bile osredotočene na vprašanje, kako priseljevanje prebivalk in prebivalcev, novih podjetij ter delovne sile spreminja družbene strukture ter v kolikšni meri pojav prispeva k oživiljanju alpskih območij. V središču razprav so bile tako prednosti kot izzivi priseljevanja. Navezujoč se na omenjeni vidik, je bila izrecno izpostavljena specifična vloga skupnosti in občin pri oblikovanju okvirov za usmerjanje razvoja v luči vse očitnejših trendov.

V okviru delavnic 11, 21 in 26 so bile predstavljene konkretne prakse in strategije za sprejemanje novih prebivalk in prebivalcev na temeljih kulture dobrodošlice in inovativnih političnih pristopov. Razprave so se vrtele okrog možnosti zaposlovanja, namestitve, socialne integracije in birokracije. Na podlagi konkretnih primerov so bile predstavljene učinkovite rešitve, ki so doslej že bile udeležene na regionalnih in občinskih ravneh, denimo v Zgornji Avstriji in Predarlški ali v italijanskih dolinah Valle Maira in Valle Grana v Piemontu.

Pomembna vloga alpskih skupnosti in občin

Sklep, ki ga je mogoče izluščiti iz predstavljenih primerov, opozarja na potrebo po opazovanju različnih vrst migracijskih gibanj in tokov, za soočanje s katerimi v alpskem kontekstu že obstajajo različni pristopi. Ob tem pa je treba opozoriti tudi na nekatere dejavnike, katerih upoštevanje je nujnega pomena za uspešno integracijo novih prebivalcev in prebivalk. Med tovrstne dejavnike sodijo dostopnost bivalnega prostora in nabor storitev na področjih zdravstva, izobraževanja in mobilnosti, ob tem pa ne gre pozabiti tudi na »mehke« dejavnike, predvsem na socialno integracijo prek vključevanja v društva ter druge civilno-družbene pobude in organizacije (zasedanja 11, 21 in 26). Alpske skupnosti in občine lahko učinkovito prispevajo k celostni obravnavi in uresničevanju slehernegega od naštetih vidikov. Delavnice v okviru AlpskegaTeda so nakazale, da je prepoznavanje konkretnih izzivov in rešitev mogoče le na podlagi stalnega dialoga med upravno in civilno srenjo, ter da sta za učinkovito spodbujanje tega dialoga ključni ustvarjalnost in zavzetost odločnih posameznikov (delavnici 21 in 26).

Povzetek vsebine zasedanj in razprav na temo demografije razkriva, da Alpe predstavljajo prostor, ki razpolaga tako s temelji kot z viri za oblikovanje inovativnih modelov življenja, sobivanja in gostoljubja. Uspeh k temu usmerjenih pristopov in ukrepov pa ni odvisen le od ustrezne ponudbe storitev ali infrastrukturnih zmogljivosti, temveč od aktivnega in usklajenega sodelovanja med javno upravo in civilno družbo.

Razstava Constructive

Alps: inovativni načini
zasnove nastanitvenih
stavb.

Viri in prispevki

Delavnice

1 11 21 26

Stalni sekretariat Alpske
konvencije (ur.), 2015,
Innsbruck.

5. Poročilo o stanju Alp:
Demografske spremembe
v Alpah

ALPS. GO. CULTURE!

2

Zakaj o Alpah ne moremo govoriti brez kulturnega konteksta.

Kultura je lahko pomemben vir oziroma orodje za razvoj regij. Kultura življenja, kultura umetnosti, kultura sodelovanja, kulturna dediščina, ki zaobjema alpsko arhitekturo in kulturno krajino in kulturna raznolikost, so vse vidiki, ki jih velja upoštevati. Katere so specifične danosti »alpske kulture/alpskih kultur«? Katere so »pristine« kulturne izkušnje alpskih prebivalcev in obiskovalcev, ki se skrivajo za fasado, ki jo globalno ponuja trženje turizma? Kako lahko okrepimo kulturo v vsej njeni raznovrstnosti, zato da spodbudi trajnostni regionalni razvoj v Alpah? *(Poziv za prispevke)*

Zakaj o Alpah ne moremo govoriti brez kulturnega konteksta.

Od 28 zasedanj, ki so se zvrstila v okviru AlpskegaTedna 2016, je bilo 12 posvečenih kulturi. Prireditelj je vključeval tudi pester kulturni program z obsežnim naborom filmov, razstav, glasbenih točk in večerom slam poezije. Kulturne teme so bile obravnavane tudi s slikovnim materialom (razstava plakatov) in na nekaterih ekskurzijah.

Velik odziv na razpis za prispevke na temo alpske kulture namiguje na pomembnost te teme v širšem alpskem kontekstu. Kulturolog Bernhard Tschöfen je v svojem uvodnem predavanju z naslovom „Alpe – kulturološka tema. Zakaj o Alpah ne moremo govoriti brez kulturnega konteksta“ poudaril, da je alpska kultura izjemno raznolika in odsevna, obenem pa izraža tudi protislovno alpsko sedanost. Ta protislovnost denimo zeva iz odnosa do

Mladi in stari: mladi
ohranjajo alpsko
tradicijo živo

turizma. Turizem izkorišča karizmo alpske kulture (in kulturne krajine) ter trajno vpliva nanjo že dobri dve stoletji. Prijemi, kot denimo beleženje priseljevanja ali slikovito oglaševanje krajine in arhitekture ter trženje slednjih na najrazličnejše načine, so v domeni omenjene panoge, kot je bilo prikazano s konkretnimi primeri razglednic (delavnica 8). Iz razvoja alpske kulturne krajine sijejo najrazličnejše oblike pojmovanja kulture, ki kolebajo med zagovarjanjem ohranjanja slednje in spodbujanjem napredka.

Vsebine delavnic in predmetne razprave so postregle z naslednjimi odgovori na uvodoma zastavljena vprašanja.

Kultura kot gonilna sila regionalnega razvoja

Kultura se v alpskem prostoru le bežno dojema kot gospodarski dejavnik, čeprav je na voljo veliko prepričljivih primerov, da sodi mednje, kot je v uvodnem nagovoru poudaril Cassiano Luminati. Vrsta delavnic je pokazala, da lahko kultura in njeni predstavniki izjemno prispevajo k razvojnim procesom predvsem tam, kjer imajo možnost razviti nove oblike identitet ali skupnosti, od tradicionalnih do modernih (delavnica 1), dajajo pobude za nova stališča (delavnici 7 in 12), ali podpirajo proces socialne integracije (delavnici 1 in 12). Močna kulturna zavest je bila prepoznana kot predpogoj za (najverjetneje) obetajoči se večkulturni razvoj na večini alpskih območjih. »Multikulturalnost« je moč vzpostaviti le na krilih harmonične mešanice avtohtonih-tradicionalnih in od zunaj prinesenih (eksogenih) življenjskih oblik. Alpski prostor je s tega vidika mogoče motriti kot laboratorij za razvoj barvitih, gorsko-specifičnih načinov življenja, ki so denimo značilni za t. i. »nove hribovce«. Nove priložnosti in izzive je moč prepoznati tudi z vidika razvoja vasi in pokrajin.

Alpsko kulturo in njen razvoj bi bilo treba pogosteje koristiti kot sfero k regionalnemu razvoju usmerjene eksperimente. Alpska kultura predstavlja okvir za kreativno soočanje z življenjskim prostorom, iz katerega lahko izhajajo socialni projekti ali gospodarsko vzdržljiva podjetja (delavnici 7 in 12).

Težava, ki bi jo bilo treba podrobneje obravnavati, je nezanimanje manjših muzejev (v alpskem prostoru) za soočenje z vprašanji sedanjosti in posledično nizka stopnja cenjenja lastne kulture s strani avtohtonega prebivalstva (delavnica 17).

Področje izobraževanja zajema vrsto obrti in poklicnih polj značilnih oziroma specifičnih za alpski prostor, ki jih je moč spoznati oz. se jih priučiti tako na območju Alp kot v okviru zunajalpskih izobraževalnih ustanov. Zanimivo

Zakaj o Alpah ne moremo govoriti brez kulturnega konteksta.

je bilo zaznati, da udeleženci in udeleženci predmetnih delavnic niso navajali oz. opozarjali na kulturne poklice. Vidike, specifične za Alpe, bi bilo treba v večji meri obravnavati tudi v okviru kulturnega in oblikovalskega izobraževanja.

Spaghetti giganti iz
Poschiava: srečanje
kulture in regionalnega
razvoja

Oživljanje kulturne dediščine – potencial za endogeni razvoj

Na delavnicah v okviru AlpskegaTeden so bili predstavljeni številni primeri za oživljanje nekoč nosilnih kulturnih praks, kot denimo pridelovanja konoplje (delavnica 27) ali tradicionalnih obrti ter s slednjimi povezane rabe tal in besedišča (delavnica 22). Oba primera namiguje na to, da lahko tovrstni projekti razvijejo širše delujoče gospodarske učinke, saj obsegajo več stopenj – vse od sejanja do končnega izdelka – in posledično vključujejo najrazličnejše stebre alpskega življenja, zlasti negovanje, in urejanje krajine, kmetijstvo, turizem, prebivalstvo in (lokalno) kulturo. Eden od primerov oživljanja kulturne dediščine je pridelava različnih vrst rži na zgodovinskih terasah in tradicionalna priprava rženega kruha skupaj z vedoželjnimi turističnimi obiskovalci. Za uspešno izvajanje takšnih projektov pa so potrebna zajetna javna ali zasebna osnovna finančna sredstva. Kot namiguje sklep, bi posamezne pobude bile uspešnejše, če bi (lahko) bile vključene v vsealpska omrežja.

Kultura kot posrednica – med življenjskimi slogi in življenjskimi svetovi

Alpski prostor je stekališče raznolikih življenjskih slogov in predstav o tem, kaj pravzaprav pogojuje koncept »kakovostnega življenja«. Različne predstave se zrcalijo tudi v kulturnem življenju. Več delavnic je postreglo s spoznanjem, da igrajo kultura in kulturne ustanove (kulturni centri, muzeji, ipd.) osrednjo vlogo pri posredovanju med različnimi življenjskimi svetovi, denimo, kadar domačini in priseljenci pričenjajo tvoriti novo skupnost v redko poseljenih vaseh (proces družbene integracije, delavnica 1), kadar obstaja potreba po integraciji posameznikov oziroma posameznik iz drugih kultur (delavnica 11), kadar gre za potrebo po razumevanju vzajemnih odnosov med aglomeracijami in gorskimi območji ter kadar gre za širše posredovanje »urbano-alpskih« tem (delavnica 17).

Kulturna raznolikost – ohranjanje in obnova na krilih sodelovanja

Kulturna raznolikost predstavlja poseben izziv, tako na ravni nadregionalnega, kot tudi regionalnega sodelovanja. Slednje je moč prepoznati tudi v usmeritvah programa teritorialnega sodelovanja Interreg Območje Alp / Alpine Space (delavnica 15). Da bi partnerji iz različnih jezikovnih in kulturnih okolij uspešno sodelovali, je potrebna zavestna integracija kulturnih dimenzij (vrsta kulturno razširjene transnacionalnosti), še posebej pri skupno opredeljenih problematikah. To omogoča različne interpretacije kako predmet sodelovanja razumemo in uporabljamo, na primer pri razvoju kulturne dediščine, v katero so integrirana tako lokalna stališča, kot tudi stališča širšega alpskega prostora. Pri tem bi lahko pomembno vlogo prevzele tudi alpske kulturne ustanove, kar bi zahtevalo razvoj novih oblik sodelovanja, ki bi pomagale izboljšati lastno razumevanje teh ustanov in opolnomočiti njihovo karizmo. To bi lahko, na primer, dosegli z že obstoječo mrežo »Urban Mountains«, kjer znanstveniki in muzeji sodelujejo v okviru tematik prostorskih razmerij, ki so povezana s kulturo (delavnica 17).

Viri in prispevki

Uvodni referat

Bernhard Tschofen

Povzetki delavnic

1	7	8	11	12	13	15
16	17	22	23	27		

A photograph of two men in a forest. The man on the left is smiling and holding a small object in his hands. He is wearing a red and black jacket and glasses. The man on the right is wearing a black beret, glasses, and a dark jacket, looking towards the first man. The background is a dense forest with tall trees. The entire image has a semi-transparent teal overlay.

ŽIVLJENJE KAKOVOST NARAVA

3

Ali pojem kakovosti življenja v Alpah predstavlja pleonazem?

Kakovost življenja, blaginja, socialno skrbstvo in zdravstvo so ključni elementi za ohranjanje živih in dinamičnih družb v alpskih regijah. Vendar sta dogovor o skupni definiciji in ohranjanje visoke kakovosti v obdobju gospodarske recesije izziv. S katerimi merili lahko najbolje opišemo posebne značilnosti kakovosti življenja v Alpah? Kakšen je vpliv osnovnih storitev, mobilnosti, gospodarskih, demografskih in družbenih dejavnikov? Kako lahko okolje in ekosistemske storitve pripomorejo k izboljšanju kakovosti življenja v Alpah? Katere so priložnosti in nevarnosti za kakovost življenja zaradi podnebnih sprememb? Katere družbene in gospodarske inovacije je treba uvesti in podpreti, zato da bo prihodnjim generacijam zagotovljena višja kakovost življenja brez škode za alpsko okolje?

(Poziv za prispevke)

Ali pojem kakovosti življenja v Alpah predstavlja pleonazem?

Kakovost življenja: diskurz v povojih

Makroekonomski kazalniki, kot denimo bruto domači proizvod (DBP), ne zadoščajo za celovito merjenje gospodarskega, predvsem pa socialnega stanja oz. napredka različnih družb. Prav zato koncept kakovosti življenja vse bolj sili v ospredje javnih razprav. Kakovost življenja prebivalstva predstavlja abstrakten pojem, ki je sicer predmet različnih bolj ali manj objektivnih oz. subjektivnih motrenj. Kot termin že nekaj let – tako na mednarodni kot državni oziroma lokalni ravni – spodbuja razmislek in poskuse meritev s strani statističnih uradov in posameznih znanstvenikov.

Kolesarji AlpskegaTedna preizkušajo in odražajo kvaliteto življenja.

Prizadevanja in poskusi, osredotočeni na kakovost življenja, so smotrni predvsem v alpskem kontekstu, saj je območje Alp znano po edinstveni kakovosti življenja, kateri botrujeta raznolika naravna in kulturna dediščina. Marsikdo je to tudi opazil in zaradi tega Alpe izbral za svoj novi dom oziroma »posvojil« kot priljubljeno turistično destinacijo. Kljub temu pa je širom po Alpah moč zaznati le malo pobud za natančno opredeljevanje, opisovanje in konkretizacijo kakovosti življenja kot realnega pojma.

V okviru AlpskegaTedna je bilo več delavnic namenjenih obravnavi različnih vidikov kakovosti življenja; od socialno-ekonomskega razvoja, ki vpliva nanjo, prepletanja kakovosti življenja in pereče okoljske problematike, pa vse do vpliva ključnih akterjev, med katere sodijo skupnosti, občine in različne organizacije.

Odtenki kakovosti življenja: odročna vas in mestno stekališče

Sandrine Percheval in Anne Lassman-Trappier sta v plenarnem prispevku orisali raznolikost, kakovost življenja in izzive v Alpah, ki jih zaznamujejo različne gospodarske in demografske razmere, ki vladajo na različnih območjih. Izpostavili sta dva najbolj razširjena tipa prostora. Na eni strani Alpe pogujejo turistična mesta na gorskih območjih, ki prebivalcem in obiskovalcem sicer nudijo številne storitve in možnosti zaposlitve, kjer pa so predvsem domačini in domačinke soočeni z močnimi vplivi na okolje, pritiski urbanizacije in visokimi življenjskimi stroški. Drugi tip, ki sta ga referentki izpostavili, pa zaznamujejo odročna podeželska območja. Tamkaj lokalno prebivalstvo sicer živi v pristnem, neoporečnem okolju, bivalne zmogljivosti so veliko cenejše, dostop do nujnih storitev pa je otežen, medtem ko so delovna mesta v tovrstnem okolju prej izjema kot pravilo. V obeh primerih je mogoče razviti vsakokratni situaciji in okoliščinam prilagojene rešitve, vendar le, če se ustrezno medsebojno dopolnjujejo civilne pobude in javni ukrepi. V uvodnem nagovoru je socialni psiholog in ustanovitelj sklada FUTURZWEI Harald Welzer poudaril, da je navzlic trenutnih izzivov, med katere sodijo podnebne spremembe, globalizacija in demografske spremembe, potrebne spremembe v naši družbi mogoče izvesti s koriščenjem socialne, in ne tehnične inteligence.

Skupnosti, občine in civilna družba kot tvorci kakovostnega življenja?

Med AlpskimTedom je bilo govora tudi o različnih kriterijih, s pomočjo katerih bi bilo mogoče vrednotiti kakovost življenja v Alpah. Največkrat izpostavljeni kriteriji so bili storitve v splošnem interesu (delavnica 20), naravna in kulturna dediščina (delavnica 23), zdravje, aktivnosti na prostem, kmetijstvo in prehrana. Pri naštetih kriterijih gre

Ali pojem kakovosti življenja v Alpah predstavlja pleonazem?

za vidike, ki so že dalj časa obravnavani v različnih programih za regionalni razvoj. V okviru delavnic so referenti, referentke ter udeleženci in udeleženke izpostavili vpliv različnih akterjev na različne vidike kakovosti življenja. Vloga skupnosti oziroma občin je bila prepoznana kot ključni dejavnik (vsaj) za vzpostavitev lokalnih pobud, ki bi lahko privedle do izboljšanja kakovosti življenja. Skupnosti oz. občine bi morale tvegati in svojo vlogo »upravnih utrdb« preoblikovati v vlogo »agencij za kreativnost v skupnostih«, ki bi podpirale in koordinirale ideje lokalnega prebivalstva ter spodbujale mreženje med posamezniki, skupinami in združenji (delavnici 21 in 26). Pomembna vloga je v tem obziru pripisana civilni družbi in društvom, kot denimo planinskim društvom, ki dejavno in neposredno prispevajo k vzpostavljanju sociokulturne identitete posameznih območij in razvoju vrste dejavnosti in storitev (delavnici 3 in 4).

Predavanja in razprave v okviru AlpskegaTedna so privedle do zaključka, da na kakovost življenja vplivajo številni politični, gospodarski, sociokulturni in demografski dejavniki ter nanje vezane odločitve, medtem ko se pomen-sko polje pojma »kakovosti življenja« nenehno spreminja in dopolnjuje.

Ministri na poti k sprejetju odločitev, ki podpirajo kakovost življenja v Alpah

Ko »na igrišče« stopi demografija

Demografske spremembe korenito vplivajo na kakovost življenja. Družbene vezi se spreminjajo, dostopnost osnovnih storitev, kot denimo javnega prevoza, zdravstvenih storitev ali nakupovalnih možnosti pa se prilagaja glede na gostoto prebivalstva na gravitacijskih območjih. Nekatera alpska območja so trenutno zoperstavljena visoki stopnji migracije priseljencev in priseljenk iz drugih držav. Na tej točki se porajajo nova vprašanja glede kakovosti življenja. Razsežnosti slednjega se namreč spreminjajo tako za domačine in domačinke kot za priseljence in priseljenke (delavnici 21 in 26).

Prostorsko načrtovanje kot ključni dejavnik

Velik vpliv imajo tudi odločitve na področjih urbanega in regionalnega razvoja, zato so bile podrobneje obravnavane tudi v okviru AlpskegaTedna. Udeleženci in udeleženke delavnic so se lahko poučili o primerih delovanja participativnih sosesk v Švici ali pristopu k zgoščevanju naselja v avstrijski občini Krumbach. Iz omenjenih pojavnih oblik izhaja povsem drugačen pojem kakovosti življenja, kot ga je denimo moč pojmovati v kontekstu enodružinskih naselij oziroma industrijskih in poslovnih con, vzpostavljenih na obronkih mest ali vasi (delavnica 25).

Vse je (tudi) vprašanje jezika

Izkušnje s priseljevanjem kažejo, da pojem »kakovosti življenja« onstran meja zadovoljevanja osnovnih potreb temelji na subjektivni, osebni in predvsem kolektivni zgodovini prebivalcev in prebivalk vsakokratnega območja. V okviru delavnic je bilo večkrat opomnjeno na pomembnost spremljanja predvsem tistih skupnosti in skupin, ki se soočajo s socialnoekonomskimi spremembami. Bistveno je, civilno družbo spodbujati k širšem razmisleku o aktualnih spremembah in ne zgolj na podlagi tehničnih načrtov oziroma programov. Tako bo dejanske spremembe lažja sprejela in se nadejala pojem kakovosti življenja doumeti drugače. Včasih se je treba oddaljiti od preteklosti, da lahko vzniknejo nove ideje. V luči te misli je bila v okviru AlpskegaTedna prirejena tudi ekspe-

Ali pojem kakovosti življenja v Alpah predstavlja pleonazem?

rimentalna delavnica, ki se je osredotočala na jezikovne, čustvene ter psihološke vidike socialnoekonomskih in demografskih sprememb na posameznih območjih. Udeleženci in udeleženke so v sklopu omenjene delavnice razpravljali o pozitivno in negativno konotiranih pojmi, pogosto uporabljenih v kontekstu depopulacije gorskih območij (delavnica 18).

Turizem (so)oblikuje življenjske modele

Pod drobnogledom je bil tudi vpliv zgodovine turizma na družbo in življenjske modele v Alpah. Turizem je že od nekdaj vplival na malodane vse vidike družbe, gospodarstva, kulture in alpske pokrajine, bodisi botrujoč širitvi infrastrukture in nabora storitev bodisi botrujoč migracijam delojemalcev, tehnološkim inovacijam ali tvorbi specifične podobe Alp. Povezanost med turizmom, regionalnim razvojem ter posledično tudi kakovostjo življenja je v alpskem kontekstu specifični pojav, zato jo je treba nujno upoštevati pri vzpostavljanju okvirov za ohranjanje oz. izboljšanje kakovosti življenja v Alpah v prihodnosti.

Narava od blizu:
kakovost življenja v
Achantalu

Spremembe podnebja, spremembe življenjskega sloga

Povezanost med kakovostjo življenja in okolja je bila v ospredju razprav o (neokrnjeni) naravi (delavnica 28) in podnebnih spremembah. Kakšen življenjski slog bo botroval uresničevanju globalne zaveze k zmanjšanju emisij CO2? Tematska delavnica in razstava sta izpostavili tako nujno potrebne spremembe kot okolju in podnebju prijazne načine življenja na področjih mobilnosti in zdrave prehrane (delavnica 4).

Dotično temo bi bilo smotrno obravnavati sistematično. Ob tem bi bilo treba zajeti tudi vidike, ki niso bili zajeti v vsebinske sklope delavnic AlpskegaTedna, kot denimo kakovost zraka v alpskih dolinah, rastoča (povprečna) starost populacije, socialnoekonomske spremembe in posledice podnebnih sprememb.

Viri in prispevki

Uvodni referati

Harald Welzer, Sandrine
Percheval
Anne Lassman-Trappier

Povzetki delavnic

3	4	8	18	20	21
		23	25	26	28

[www.cipra.org/sl/
alpmonitor/cilj](http://www.cipra.org/sl/alpmonitor/cilj)

Sodelovanje

Politični
dialog

Zaključek

AlpskiTeden, poskusna platforma za sodelovanje in politični dialog.

Spodbudna udeležba na AlpskemTednu 2016 je potrdila pomembnost osrednje teme prireditve »Alpe & ljudje«. Bernhard Tschofen, eden od osrednjih plenarnih govornikov, se strinja: »Osrednja tema AlpskegaTeda 2016, Alpe in ljudje, je bila v luči trenutnega razvoja v globalnem in evropskem kontekstu izbrana preudarno. Njeno družbeno relevantnost je bilo mogoče prepoznati v vrsti ciljno usmerjenih delavnic. Orisani pristopi nevladnih organizacij ter lokalnih in regionalnih pobud, usmerjeni k projektnemu reševanju za Alpe najbolj pereče tematike, so navdušujoči.« Kljub temu pa je treba poudariti, da so prispevki, ki jim je bilo moč prisluhniti v času AlpskegaTeda, namignili, da gre pri zadevnih pobudah le redko za prvine krovnih političnih programov. V večini primerov namreč klijejo iz osebnega udejstvovanja in prizadevanj posameznikov in posameznic oz. skupin, ki stremijo za inovativnimi in vsakokratni lokalni ravni prirojenimi rešitvami za obvladovanje kritičnih življenjskih situacij.

Politični dialog: eksperimentalni pristop v soju sprememb

Za iskanje prepričljivih odgovorov na izzive, s katerimi se sooča alpska družba, so potrebne ambiciozne politične strategije, temelječe na pobudah civilne družbe ter lokalnih in regionalnih organov. Usmerjeno sodelovanje in mreženje denimo predstavljata učinkovita pristopa za razširjanje (diseminacijo) tovrstnih strategij. Za dejansko uresničevanje tega sta potrebna tako politični kot družbeni dialog, za vzpostavljanje katerih si prizadevajo Alpska konvencija in številne civilnodružbene organizacije.

Tovrstna dialoga sta predstavljala srčiko AlpskegaTeda, prireditve, ki je temeljila na odprtosti in različnih možnostih ter priložnostih za izmenjavo mnenj, pogledov in izkušenj. Od prve prireditve naprej je bilo prehojenih nemalo korakov v smeri dialoga s politično srenjo, predvsem z organizacijo zasedanja Stalnega sekretariata Alpske konvencije (2012 in 2016). Tako je bila vsem udeležencem in udeleženkam ponujena priložnost za neposredne razprave in pogovore s predstavniki in predstavnicami Alpske konvencije. Na skupnem srečanju z doslejšnjimi in s trenutnimi predstavniki in predstavnicami predsedstva konvencije so imeli odposlanci in odposlanke opazovalnih organizacij možnost podati predloge za krepitev dialoga tudi v prihodnje. V okviru AlpskegaTeda 2016 v Grassauu je bila prvič organizirana in s strani udeležencev podprta neformalna oblika izmenjave, ekskurzija z lad-

AlpskiTeden, poskusna platforma za sodelovanje in politični dialog.

jo po jezeru Chiemsee. Med vožnjo so lahko udeleženci in udeleženke AlpskegaTedna v manjših krogih izmenjali mnenja z ministrskimi delegacijami o prispevku vsake države k izvajanju Alpske konvencije. To se je izkazalo kot izvrstna priložnost za navezovanje potencialno tudi trajnejših in konkretnjših (čezmejnih in zunajinstitucionalnih) stikov med predstavniki in predstavnicami številnih občin, nevladnih organizacij, znanstveno-raziskovalnih ustanov, Stalnega sekretariata Alpske konvencije ter sodelujočimi v okviru programa teritorialnega sodelovanja Interreg Alpine Space / Območje Alp, ki so bili dejavni tudi kot člani in članice organizacijskega odbora AlpskegaTedna 2016. Vsaka od organizacij, prisotnih na prireditvi, spodbuja tako člane in članice kot tudi ciljne skupine k mreženju z drugimi alpskimi akterji.

Nenehno prilagajanje in vzpostavljanje novih partnerskih povezav že več kot desetletje stoji za uspehom AlpskegaTedna. Deležniki so si edini, da je treba kakovost in intenzivnost dialogov nadgrajevati in stremeti za vzpostavljanjem pristopov k boljšem medsebojnem razumevanju in tesnejšem sodelovanju med političnimi in družbenimi akterji na sleherni akcijski ravni. Za uspeh tovrstnega dialoga so potrebni medsebojno spoštovanje vpletenih strani ter ustrezni časovni in prostorski okviri.

Dialog s politično srenjo mora zaobjemati prostor, kjer se načrtno in usmerjeno obravnavajo teme, ki neposredno zadevajo družbo, in iz katerih klijejo semena pereče, vsealpske problematike, kot denimo gradnja sekundarnih bivališč, intenzivna širitev turizma, cestna infrastruktura, večkulturnost, strategije zadostnosti ali krčenje obstoječe infrastrukture. Opazovalne organizacije so opozorile, da so bile omenjene teme v Grassau vse prevečkrat potisnjene ob stran, zato so priporočile, da bi jim bilo treba v okviru naslednjih AlpskihTednov nameniti več pozornosti, tako vsebinsko kot v okviru predmetnih razprav.

Slednje hodi z roko v roki tudi s postopnim odpiranjem prostora novim družbenim skupinam z različnimi, drugačnimi pogledi. Civilnodružbene organizacije ter vrsta udeležencev in udeleženek so opozorili tudi na dejstvo, da naj bi prevladujoča osredotočenost na podnebne teme v okviru tokratnega AlpskegaTedna omejevala pestrost in obseg razprav. Večja odprtost bi – tako se glasi vsesplošno prepričanje – potencialno obogatila dialog.

Srečanja in sodelovanje v Alpah za dobro Alp

AlpskiTeden predstavlja zgledni primer celovitega sodelovanja na območju Alp. Prireditelj je organiziralo osem alpskih organizacij, ki so skupaj opredelile teme, posredovale vabila in pozive za prispevke, sestavile program, poskrbele za organizacijo, uredile logistične zadeve, koordinirale udeležbo članskih organizacij ter bdele nad delavnicami, tržnico, razstavami in ekskurzijami. Predavatelji, predavateljice, udeleženci in udeleženke so imeli na voljo prvovrstno platformo za iskanje kreativnih rešitev, integracijo interesov in mnenj partnerskih akterjev, prepoznavanje kulturnih in jezikovnih razlik ter razpravo o materialnih in logističnih vrzelih, ki otežujejo njihovo delo. AlpskiTeden je obenem predstavljal tudi srečališče za stalne in potencialne partnerje ter prostor za razprave o končanih, tekočih in vznikajočih projektih ter morebitnih priložnostih za spletnje nove kooperacijske vezi. V okviru AlpskegaTedna 2016 so bili predstavljeni številni primeri mednarodnega sodelovanja, kot je denimo delavnica v sklopu programa teritorialnega sodelovanja Interreg Alpine Space / Območje Alp, delavnica projekta »Skupaj.Živeti v Alpah« v okviru združenja »Povezanost v Alpah«, delavnica projekta »Tour des Villes« društva »Alpsko mesto leta«, kot tudi delavnice projektov »Youth Alpine Express«, »100max« ter »WorthWild«, ki jih koordinira CIPRA. Takšne projekte mednarodnega sodelovanja je potrebno z ozirom na alpski teden pravočasno začeti in spodbujati, kot je to storilo nemško predsetstvo pred AlpskimTedom 2016. Tako je lahko dialog v času alpskega tedna obogaten z utemeljenimi in aktualnimi prispevki ter praktičnimi izkušnjami.

Forumski, neposredni in medosebni značaj prireditve je, v nasprotju z interaktivnimi spletnimi forumi in platformami, omogočal tudi nepričakovana, nenačrtovana srečanja, ki so botrovala položitvi temeljnega kamna za nova, nenadejana projektna sodelovanja. Ob tej priložnosti se vsem predavateljem, predavateljicam, udeležencem in udeleženkam iskreno zahvaljujemo za izjemno informativne prispevke in zavzeto sodelovanje, v upanju, da je AlpskiTeden 2016 prispeval k novim idejam za izboljšanje kakovosti življenja ter izkoriščanje priložnosti, ki vznikajo iz demografske in kulturne raznolikosti alpskega prostora, za trajnostni razvoj. Počlašeni bi bili, če bi vas lahko čez štiri leta ponovno pozdravili in gostili na naslednjem AlpskemTedu. Do tedaj se poslavljamo z upanjem, da bo »ogenj Alpskega Tedna«, ki nosi spoznanje, da lahko skupaj veliko postorimo za Alpe, in da je za to nujno potreben živ, konkreten dialog, strumno plapolal naprej. Organizacijski odbor AlpskegaTedna 2016 si bo za to prizadeval tudi v med-alpsko-tedenskem obdobju.

Pregled vsebine prispevkov

Thomas Scheurer, *ISCAR* | Pozdrav in otvoritev

Cassiano Luminati, *Polo Poschiavo* | Predaja Alpskega Tedna 2012 v Poschiavu

Harald Welzer, *FUTURZWEI* | Kako lahko prebivalci Alp obvladajo (veliko) preoblikovanje?

Bernhard Tschöfen, *Univerza v Zürichu, Institut za socialno antropološke in empirične kulturološke študije (ISEK)* | Alpe – kulturna vprašanja. Zakaj o Alpah ne moremo govoriti brez kulturnega konteksta

Sandrine Percheval, *ADRETS*; Anne Lassman-Trappier, *Environn'Mont Blanc* | Spalna vas in urbana vroča točka: prekletstvo ali blagoslov?

Hans Höglauer, *Ökomodell Achantal*; Luzia Felder, *Mladinski svet CIPRE*; Andreja Jerina, *Predsedstvo EUSALP in Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije*; Anna Giorgi, *ISCAR*; Maria Lezzi, *Ipredsednica Interreg Alpine Space in ARE* | Skupinski intervju z opazovalci Alpskega Tedna

Silvia Reppe, *BMUB*; Peter Eggenberger, *STMUV*; Markus Reiterer, *Stalni sekretariat Alpske konvencije* | Sklepni govor

Delavnic

Naslovi delavnic so napisani v jeziku, v katerem so se pojavile.

Za celotno dokumentacijo o vseh delavnicah obiščite spletni naslov: www.alpenweek.org.

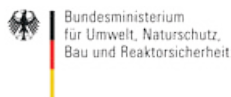
01	The revival of resilient mountain communities MonViso Institute; Ostana municipality; Hochschule für Technik und Wirtschaft HTW Chur
02	Primeri dobre prakse projektov s področja obnovljive energije, sprejemljivih za rabo tal, krajine in varstvo narave va alpskem prostoru BMUB, BMWi, blue! Advancing european projects
03	Mountain sports and health Österreichischer Alpenverein
04	Mi smo podnebje! CIPRA International
05	Make the Alpine Space a better place to live! Interreg Alpine Space / Alpski prostor
06	Boosting Alpine Communities Južno-švicarska Univerza za uporabne vede – SUPSI
07 & 12	Kulturni kreativci v Alpah ISCAR, LabEx ITEM Grenoble, CIPRA International
08	The development of tourism in historical perspective Univerza v Bernu, Oddelek za gospodarsko, družbeno in okoljsko zgodovino, Institut za zgodovino
09	Alpine pasture action: new methods for activity-based learning and opinion making Bavarska akademija za varstvo narave in urejanje krajine (ANL)
10	Ecological connectivity for the benefit of all Platforma Alpske konvencije za ekološko omrežje
11	Immigration as an opportunity for Alpine regions? Zvezni zavod Republike Avstrije za rudarstvo
13	Feeding the Alps: Energy for Culture Polo Poschiavo, Lombardija
15	Model the Alps! Interreg Alpine Space / Alpski prostor
16	No to the abandonment of the mountains! Center za mednarodne študije G.A.I.A.
17	Urbane gore – preimer za dva Medakademska komisija za raziskovanje Alp (ICAS)
18	Lasst unsere Region nicht sterben! Rosinak & Partner, Barbara Ebetsberger
20	At your service! Interreg Alpine Space / Alpski prostor
21 & 26	Raznolikost je super! Priseljivanje va alpskih občinah Povezanost v alpah
22	Traditional crafts and dialects – how to maintain them? Naravni park Pfyn-Finges
23	AlpEducation Visoka šola Weihenstephan-Triesdorf, Univerza za uporabne vede, Fakulteta za gozdarstvo
25	Zemljišča s spremenjeno namembnostjo v alpskih mestih: priložnost in izziv Društvo »Alpsko mesto leta«
27	Hemp: seeds of culture Associazione per lo Sviluppo della Cultura degli Studi Universitari e della Ricerca nel Verbano Cusio Ossola
28	Rukajoči jeleni, žuboreči potoki CIPRA International
29	Climate change adaptation plans in Alpine regions Rhônealpnénergie-Environnement

Alpski teden (AlpskiTeden) je niz mednarodnih dogodkov namenjenih novim in obetajočim priložnostim za vzpostavljanje trajnostnega razvoja na območju Alp. Prireditve, ki je na sporedu na vsaka širita leta, organizirajo najvplivnejše alpske organizacije na področju regionalnega in trajnostnega razvoja. AlpskiTeden 2016 je potekal v sklopu nemškega predsedovanja Alpski konvenciji.

Organizatorji

Finančna podpora

Bayerisches Staatsministerium für
Umwelt und Verbraucherschutz

www.alpweek.org